

УДК 343.82

Сорока Світлана Олександрівна –

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

Svitlana O. Soroka –

candidate of juridical sciences, associate professor,
assistant professor of the department of criminal law and procedure,
the Training and Scientific Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University
(1/3 Knyaz Roman str., Building 19, Room 304, Lviv)

Шеремета Аліна Сергіївна –

студентка
Навчально-наукового інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»

Alina S. Sheremeta –

student of
Training and Scientific Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education
Lviv Polytechnic National University
(1/3 Knyaz Roman str., Building 19, Room 304, Lviv)

Особливості кримінальної відповідальності та покарання за вчинення умисних вбивств у кримінальному праві Австралії

У статті здійснено правовий аналіз існуючих норм, що передбачають кримінальну відповідальність за вчинення умисних вбивств, передбачених Кримінальним кодексом Австралійського Союзу 1995 р., з урахуванням поправок включно до 2020 р. Досліджено як диспозиції відповідних норм цього нормативно-правового акту, так і їх санкції. Особливу увагу звернено на специфіку системи покарань, які передбачені за вчинення різного роду умисних вбивств у досліджуваній державі.

Ключові слова: умисне вбивство, кримінальний кодекс, довічне позбавлення волі, покарання, злочин.

В статье осуществлен правовой анализ существующих норм, предусматривающих уголовную ответственность за совершение умышленных убийств, предусмотренных Уголовным кодексом Австралийского Союза 1995г., с учетом поправок до 2020 г.. Исследованы как диспозиции соответствующих норм этого нормативно-правового акта, так и их санкции. Особое внимание обращено на специфику системы наказаний, предусмотренных за совершение различного рода умышленных убийств в исследуемой стране.

Ключевые слова: умышленное убийство, уголовный кодекс, пожизненное лишение свободы, наказание, преступление.

S.O. Soroka, A.S. Sheremeta Features of Criminal Responsibility and Penalty for Intentional Murder in Criminal Law of Australia

The number of premeditated murders in the world is constantly growing. Influential factors in this process are the following phenomena: economic crisis, unemployment, low level of legal awareness and legal culture, legal nihilism, contradictions in society, contradictions of normative legal acts, gaps in legislation, insufficiently

effective activity of law enforcement agencies. Each country in its public policy is trying to resolve the issue under study, creating rules of law that correspond to today's reality.

Section 71.2 contains an article providing for liability for "Murder of a member of the United Nations or a person associated with it". It states that "A person commits a crime if: a) his conduct results in the death of another person; b) if the other person is a member of the United Nations or a related person; (c) If the person is a member of a United Nations or a related person, participates in a United Nations operation; (d) The first-mentioned person intends to cause or recklessly causes the death of a member of the United Nations or a related person or any other person by such conduct. "

Another article, which provides for liability for premeditated murder, is contained in section 115.1 and is entitled "Murder of an Australian citizen or resident". It states that; "(1) A person commits an offense if: (a) The person commits an act outside Australia (before or after 1 October 2002 or the date of entry into force of this Code); and b) the conduct results in the death of another person; and (c) the other person is an Australian citizen or resident of Australia; and (d) the first-mentioned person intends to cause or negligently causes the death of an Australian citizen or resident of Australia or any other person by such conduct. "

Another provision related to the death of another person is contained in section 268.8, which deals with "Crime against humanity - murder". It states that "A person (offender) commits a crime if: a) the perpetrator causes the death of one or more persons; and (b) the perpetrator acted intentionally or knowingly in the context of a large-scale or systematic attack against the civilian population.

Similar provisions also contain section 268.70 "War murder".

Keywords: *premeditated murder, criminal code, life imprisonment, punishment, crime.*

Постановка проблеми. Кількість умисних вбивств у світі невпинно зростає. Впливовими чинниками у цьому процесі є наступні явища: економічна криза, безробіття, низький рівень правосвідомості і правової культури, правовий нігілізм, суперечності в суспільстві, суперечності нормативно-правових актів, прогалини в законодавстві, недостатньо ефективна діяльність правоохоронних органів. Кожна країна у своїй державній політиці намагається врегулювати досліджуване питання, створюючи норми закону, які відповідають сьогоденній дійсності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі злочинів проти життя та здоров'я загалом, а також умисних вбивств зокрема, у законодавстві Австралії, вітчизняні науковці досі не приділяли серйозної уваги, згадуючи про неї лише побіжно, у комплексі з правом інших держав.

Не вирішені раніше проблеми. Вітчизняні науковці досі не приділяли серйозної уваги питанням злочинів проти життя та здоров'я загалом, а також умисних вбивств зокрема, у законодавстві Австралії.

Мета. Усвідомлюючи, що в межах однієї короткої наукової статті вивчити всі питання, пов'язані з задекларованими питаннями, не видається можливим, ми звернемо увагу лише на

найбільш базові положення, залишивши все інше для подальших наукових розвідок.

Виклад основного матеріалу.

Управління ООН з наркотиків та злочинності в 2012 р. збило дані, що включають показники умисних вбивств країн світу за період 1995-2011 рр. Очолюють рейтинг держави Східної Африки. З розрахунку на 100000 осіб кількість таких злочинів складає 20239 у Ефіопії, 7733 у Кенії, 1775 у Зімбабве. Не менш приголомшливою є статистика і у інших регіонах Африки. На противагу названим показникам можемо навести статистику Австралії. З розрахунку на 100000 осіб кількість умисних вбивств складає 229 осіб, що у 88 разів менше за Ефіопію, у 112 – за Мексику, у 57 – за США.

Яким же чином кримінальне законодавство Австралійського Союзу регулює питання відповідальності за вчинення умисних? Поетапно проаналізуємо статті КК Австралії, які тією чи іншою мірою торкаються питань, пов'язаних з умисним спричиненням смерті іншій особі.

В розділі 71.2 міститься стаття, яка передбачає відповідальність за «Вбивство члена Організації Об'єднаних Націй або пов'язаної з нею особи». Вона зазначає, що «Особа вчиняє злочин, якщо: а) її поведінка призводить до смерті іншої особи; б) якщо інша особа є членом ООН або пов'язаною з нею особою; в) якщо особа

є членом Організації Об'єднаних Націй або пов'язаною з нею особою, бере участь в операції Організації Об'єднаних Націй; d) перша згадана особа має намір заподіяти або безрозсудно заподіює смерть члену Організації Об'єднаних Націй або пов'язаної з нею особи або будь-якої іншої особи цією поведінкою»[1].

Покаранням за вчинення окресленого вище діяння є довічне позбавлення волі.

Довічне позбавлення волі – це вид кримінального покарання у КК Австралії, який полягає у позбавленні волі особи на строк від набрання вироком суду законної сили до смерті засудженого.

Довічне позбавлення волі, як правило, признається лише у виняткових випадках; в основному його признають за умисні особливо тяжкі злочини, пов'язані з позбавленням життя однієї чи кількох осіб з обставинами, які обтяжують покарання; в деяких країнах може признаватися також і за державну зраду, неодноразові незаконні дії, пов'язані з обігом наркотичних засобів, деякі корисливі злочини (грабіж, розбій), що спричинили смерть, тяжкі тілесні ушкодження. Як правило, довічне позбавлення волі зазначається у санкції статті лише як альтернативне покарання до покарання у виді позбавлення волі на певний строк.

В багатьох випадках вирок про довічне позбавлення волі не означає, що людина більше ніколи не опиниться на волі. Законодавство країни зазвичай передбачає певний термін відбування покарання, після якого засуджений має право клопотати про його помилування.

Як правило, довічне позбавлення волі не признається неповнолітнім. Виняток становлять лише Сполучені Штати Америки, Бельгія, Сомалі, Туреччина, Ізраїль, Куба та Китай.

Згаданий підхід до признавання покарання за умисні вбивства є досить дієвим фактором, який впливає на кількість вчинення згаданих злочинів у Австралії. Уже тривалий час прослідковується тенденція зниження кількості останніх, наприклад, у 2019 р. їх кількість складала 229 на 100000 населення. Для порівняння, у Бразилії кількість умисних вбивств з розрахунку на 100000 населення у тому ж 2019 р. становила 40974.

Ще одна стаття, яка передбачає відповідальність за умисне вбивство, міститься у

розділі 115.1 і називається «Вбивство громадянина або жителя Австралії». У ній зазначається, що: «1) Особа вчиняє злочин, якщо: а) ця особа вчиняє діяння за межами Австралії (до або після 1 жовтня 2002 року або початку дії цього Кодексу); ib) поведінка призводить до смерті іншої особи; ic) інша особа є австралійським громадянином або резидентом Австралії; id) перша згадана особа має намір заподіяти або з необережності заподіює смерть австралійському громадянину чи мешканцю Австралії або будь-якій іншій особі цією поведінкою»[1].

Згаданий розділ набув чинності 1 жовтня 2002 р.

Вивчивши підхід австралійського законодавця до санкцій за досліджуване вище діяння, можемо зробити висновок, що умисне вбивство громадянина Австралії чи її жителя також карається довічним позбавленням волі, яке змінити чи скасувати може лише губернатор території. Мінімальною кількістю років до спроби отримувати помилування є 10 років, 20 років – якщо вбито поліцейського[2].

Ще одну норму, пов'язану із спричиненням смерті іншої особи, містить розділ 268.8, який веде мову про «Злочин проти людства – вбивство». Вона вказує, що «Особа (злочинець) вчиняє злочин, якщо: а) виконавець злочину заподіює смерть одній або декільком особам; ib) діяння винного вчинене умисно або свідомо в рамках широкомасштабного або систематичного нападу, спрямованого проти цивільного населення»[1]. Покаранням за знадане діяння також є довічне позбавлення волі[3, с. 112].

На завершення окремо хочеться зупинитись ще на одній нормі, розміщеній у розділі 268.70 «Воєнне вбивство». У ній зазначається, що: «1) Особа (виконавець) вчиняє злочин, якщо: а) виконавець злочину заподіює смерть одній або декільком особам; ib) особа або особи не беруть активної участі у воєнних діях і не є членами організованої озброєної групи; ic) винний знає про фактичні обставини, що розуміє, що ця особа або особи не беруть активної участі у воєнних діях і не є членами організованої озброєної групи, або помилково вважає, що вони не беруть активної участі у військових діях; id) поведінка винного має місце в контексті збройного конфлікту, який не є міжнародним

збройним конфліктом, і дій, пов'язаних з останнім»[1].

Як у всіх перелічених вище випадках, єдиним покаранням за вчинення зазначеного злочину є довічне позбавлення волі.

Перелік воєнних злочинів наведено в Статуті Міжнародного кримінального суду (далі – «Римський статут»), що по суті консолидує більшість актуальних порушень міжнародного гуманітарного права, закріплених низкою міжнародних конвенцій та міжнародним звичаєвим правом[4, с. 13]. За джерелами порушуваних норм можна умовно виділити такі три групи порушень:

1. Грубі порушення Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. та Першого додаткового протоколу до Женевських конвенцій 1949 р. від 8 червня 1977 р. (включають в себе і умисні вбивства).

2. Інші серйозні порушення законів та звичаїв війни, що застосовуються до міжнародних збройних конфліктів, базуючись на зобов'язаннях, передбачених Гаазькою декларацією 1899 р., Постановами Четвертої Гаазької Конвенції 1907 р., Женевським протоколом 1925 р. про заборону застосування на війні задушливих, отруйних чи інших подібних газів та бактеріологічних засобів, Гаазької конвенції 1954 р. про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту та протоколів до неї, Конвенції про права дитини 1989 р., Конвенції про захист персоналу ООН та пов'язаного з нею персоналу 1994 р., Статуту Міжнародного кримінального трибуналу по колишній Югославії(включаючи вбивство чи поранення комбатанта, який склавши зброю чи не маючи більше засобів захисту, здався у полон, підступне вбивство чи поранення осіб, які є громадянами протилежної сторони конфлікту чи представниками ворожої армії).

3. Інші серйозні порушення законів та звичаїв війни, що застосовуються до

неміжнародних збройних конфліктів, базуючись на положеннях чотирьох Женевських конвенцій 1949 р. та Другого додаткового протоколу 1977 р., Протоколу 1999 р. до Гаазької конвенції 1954 р. про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту, Конвенції про права дитини 1989 р., Конвенції про захист персоналу ООН та пов'язаного з нею персоналу 1994 р., Статутів Міжнародних трибуналів по Руанді та колишній Югославії, Статуту Спеціального Суду по Сьєра-Леоне (включаючи насильство над життям та особистістю, зокрема вбивство будь-якого виду, завдання тілесних ушкоджень, жорстке поводження та тортури)[5, с. 121-125].

Проаналізувавши перелічені міжнародно-правові акти бачимо, що умисне вбивство однієї або декількох осіб кваліфікується як грубе порушення законів та звичаїв війни. Тож цілком вмотивованим можна вважати призначення довічного позбавлення волі у Австралії за такий вид злочину.

Висновки. Законодавство Австралії у сфері кримінальних правопорушень регулюється Кримінальним кодексом 1995 р. зі змінами та доповненнями які вносились відповідно до актуальних проблем та рівня розвитку політичної, господарського-економічної, соціальної сфери та інших факторів. У цій державі за вчинення умисних вбивств застосовується єдине покарання у виді довічного позбавлення волі. Довічне позбавлення волі – це вид покарання, який полягає у позбавленні волі особи на строк від набрання вироком суду законної сили до смерті засудженого. Скасувати чи замінити довічне позбавлення волі може лише губернатор території. Завдяки такій політиці Австралія має дуже малу кількість умисних вбивств.

Список використаних джерел:

1. Australia. Criminal Code Act 1995. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/au/au195en.pdf>.
2. Leader-Elliot I. The Australian Criminal Code: Time for Some Changes. *Federal Law Review*. June 2009. Vol. 37(2). URL: https://www.researchgate.net/publication/322415512_The_Australian_Criminal_Code_Time_for_Some_Changes.

3. Робертсон Дж. Злочини проти людства : боротьба за правосуддя в усьому світі. Одеса: Бахва, 2006. 625 с.
4. Столярський О. Військові злочини як загроза миру та безпеці людства: основні концептуальні міжнародно-правові питання. *Науковий вісник Херсонського державного університету* 2014. №6. С. 12-18.
5. Репецький В., Лисик В. Поняття та ознаки воєнних злочинів. Альманах міжнародного права. 2009. Вип. 1. С. 120-125.

References:

1. Australia. Criminal Code Act 1995. URL: <https://www.wipo.int/edocs/lexdocs/laws/en/au/au195en.pdf>.
2. Leader-Elliot I. The Australian Criminal Code: Time for Some Changes. *Federal Law Review*. June 2009. Vol. 37(2). URL: https://www.researchgate.net/publication/322415512_The_Australian_Criminal_Code_Time_for_Some_Changes.
3. Robertson Dzh. Zlochynty proty liudstva: borotba za pravosuddia v usomu sviti. Odesa: Bakhva, 2006. 625 s.
4. Stoliarskyi O. Viiskovi zlochynty yak zahroza myru ta bezpetsi liudstva: osnovni kontseptualni mizhnarodno-pravovi pytannia. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu*. 2014. №6. S. 12-18.
5. Repetskyi V., Lysyk V. Poniattia ta oznaky voiennykh zlochyntiv. *Almanakh mizhnarodnoho prava*. 2009. Vyp. 1. S. 120-125.